FITXA IDENTIFICATIVA

Dades de l'Assignatura

Codi	40200
Nom	Psicologia, autonomia i dependència
Cicle	Màster
Crèdits ECTS	10.0
Curs acadèmic	2024 - 2025

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
2071 - Màster Universitari en Atenció Sociosanitària a la Dependència	Facultat de Psicologia i Logopèdia	1	Primer quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
2071 - Màster Universitari en Atenció Sociosanitària a la Dependència	1 - Psicologia, autonomia i dependència	Obligatòria

Coordinació

Nom	Departament
SANCHO REQUENA, PATRICIA	305 - Psicologia Evolutiva i de l'Educació

RESUM

En general, es ve lligant el fenomen de la dependència amb el procés d'envelliment. El progressiu increment de l'esperança de vida i l'envelliment poblacional han provocat un increment del nombre de persones majors en situació de dependència. No obstant açò i en la nostra opinió, la dependència va lligada a la discapacitat, atès que és precisament, la pèrdua de les capacitats de les persones per a realitzar les activitats de la vida diària (d'ara endavant AVD), independentment de la causa de la pèrdua, la qual cosa produeix la situació de dependència d'unes respecte d'unes altres. Reduir l'atenció a la dependència, exclusivament a la protecció de persones majors, constituiria una visió limitada del problema. L'edat, incrementa la quantitat de població en situació de risc de patir una discapacitat i conseqüentment de ser depenent. Però existeixen també altres factors de risc que poden generar estats d'incapacitat i dependència al llarg de tota la vida de la persona.

Com a conseqüència de l'increment de la població depenent i sobretot, de la previsió d'augment en els pròxims anys, els recursos dirigits a sufragar la dependència s'han incrementat notablement fins al punt de dubtar sobre la capacitat financera del sistema actual. Aquest fet preocupa i està sent debatut per amplis sectors socials.

El terme dependència es refereix, en el context de la política social, a la necessitat d'atenció i cures que precisen les persones que no poden realitzar per si mateixes les activitats de la vida [1] quotidiana. El Consell d'Europa, va proposar la següent definició: "són persones depenents els qui, per raons lligades a la falta o a la pèrdua de capacitat física, psíquica o intel·lectual tenen necessitat d'una assistència i/o ajuda important per a la realització de les activitats de la vida diària". Si comparem aquesta definició amb la de 'discapacitat', entendrem l'argumentació exposada anteriorment. L'envelliment és una de les causes, encara que no l'única, de la pèrdua de funcions que portarà posteriorment a la dependència. Tal com assenyalen Bebbignton i Bone en el cas del Regne Unit (1998), si augmenta l'esperança de vida saludable sense discapacitats, açò redundarà en una menor pressió sobre l'ús intensiu dels serveis assistencials. Per al cas espanyol, segons l'última Enquesta sobre Discapacitats, Deficiències i Estats de Salut (INE 2008), l'esperança de vida als 65 anys és de 19,8 anys, és a dir, 84,4 (82,7 anys per als homes i 86,7 per a les dones), mentre que l'esperança de vida lliure d'enfermetat és de 7,8 anys (8,6 per a homes i 7,2 anys per a dones), de manera que a partir dels 72-73 anys s'incrementarien els problemes de dependència. Sent l'edat d'expectativa d'incapacitat de 78,4 anys (78,1 anys en els homes i 78,4 en les dones).

La satisfacció de la necessitats derivades de la condició de persona depenent s'articula a través de la llamada Atenció Soci-Sanitària i que definim com aquell "conjunt integrat de serveis i/o prestacions socials i sanitàries, públiques i privades, que es destinen a la rehabilitació i cures de persones que es troben en diferents situacions de discapacitat que els impedeixen realitzar activitats personals i/o instrumentals de les AVD".

L'Organització Mundial de la Salut, en el seu document "Salut per a tots en el segle XXI" va establir, entre altres, com una de les metes prioritàries la utilització de les noves tecnologies per a millorar la qualitat de vida de les persones depenents o amb el risc de dependència. Així mateix, va realitzar un procés de revisió de la seua classificació que va conduir a la 'Classificació Internacional del Funcionament, la Discapacitat i la Salut' amb les sigles CIDDM2 o CIF (OMS 2001). En aquesta nova proposta, s'introdueixen importants canvis actitudinals que influiran en el desenvolupament dels sistemes d'intervenció soci-sanitaris. Una conseqüència dels canvis científics i socials dels últims deu anys és el desenvolupament de l'anomenat model d'Intervenció Habilitador, consistent a intentar desenvolupar al màxim les capacitats de les persones mitjançant l'educació, l'entrenament i/o els canvis actitudinals amb els quals s'afronta la pèrdua de funcionalitat o suplint algunes funcions utilitzant elements tècnics. El mateix model, exigeix actuar també en el context, modificant-ho de manera que les demandes que provenen d'aquest, estiguen més ajustades a les capacitats de les persones.

El mòdul 'PSICOLOGIA, AUTONOMIA I DEPENDÈNCIA' introdueix una manera de veure la realitat social analitzant la dependència i orientant-la a la promoció de l'autonomia personal.

En aquest mòdul es presentarà el mapa general del fenomen a Espanya alhora que obrirà pistes per a l'anàlisi posterior de les seues diferents dimensions.

En aquest mòdul s'aprofundirà en l'anàlisi de la dependència. Per a açò caldrà definir les característiques de les societats en què es produeix, les causes, els trets més destacats i les seues implicacions, aprofundint en el coneixement de la realitat social de l'estat espanyol en el començament del segle XXI i les perspectives de futur que mostren les projeccions de població.

[1] Consell d'Europa: "Necessitats específiques de les persones depenents; costos i finançament", Estrasburg, 1995.

"Recomanacions relativa a la dependència", Estrasburg, 1997.

[2] Sánchez Fierro, J.(2004) Llibre Verd sobre la Dependència a Espanya. Fundació AstraZenec

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

No es necessiten coneixements previs

COMPETÈNCIES (RD 1393/2007) // RESULTATS DE L'APRENENTATGE (RD 822/2021)

2071 - Màster Universitari en Atenció Sociosanitària a la Dependència

- Saber comunicar les seues conclusions (i els coneixements i raons últimes que les sustenten) a públics especialitzats i no especialitzats d'un mode clar i sense ambigüitats
- Ser capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicís a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, incloga reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis, des d'una perspectiva de gènere.
- Saber aplicar els coneixements adquirits i ser capaços de resoldre problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb l'atenció a la dependència.
- Dissenyar servicis d'atenció sociosanitària a la dependència que complisquen unes especificacions des de diferents punts de vista: Econòmic, ètic, social, mediambiental, sostenible, etc.
- Identificar, formular i resoldre problemes dels servicis d'atenció sociosanitària a la dependència.
- Ser capaç de reconéixer la diversitat de la dependència i adequar l'actuació professional a un entorn globalitzat i multicultural.
- Desenvolupar sensibilitat i compromís cap a la qualitat en el desenrotllament professional.
- Ser capaç d'observar la realitat social des d'una perspectiva macrosocial.
- Ser capaç d'analitzar i gestionar necessitats i recursos en l'atenció a les situacions de dependència.
- Ser capaç de manejar diferents ferramentes per al coneixement en profunditat de les situacions de dependència.

RESULTATS D'APRENENTATGE (RD 1393/2007) // SENSE CONTINGUT (RD 822/2021)

1. L'alumne/a millorarà la seua capacitat per a observar la realitat social des d'una perspectiva macrosocial, amb especial èmfasi en el caràcter socialment construït de la discapacitat i la dependència.
2. L'alumne/a millorarà la seua capacitat de distanciament enfront dels judicis previs i estereotips que organitzen l'experiència social en la vida quotidiana en el camp de la dependència.
3. L'alumne/a millorarà els seus coneixements sobre l'estat de salut, la discapacitat i la dependència a Espanya en diferents col·lectius, fent especial recalcament en aquells més vulnerables: menors i majors de 65 anys.
4. L'alumne/a desenvoluparà la sensibilitat social necessària per a la millora de la qualitat de vida i el benestar psicosocial entre totes les persones, amb especial èmfasi en les persones en situació de dependència.
5. L'alumne/a desenvoluparà la capacitat d'analitzar necessitats i demandes en l'atenció a les persones en situació de dependència.
6. L'alumne/a desenvoluparà el coneixement dels recursos personals i socials d'atenció a les persones en situació de dependència i la capacitat de gestionar aquests recursos personals i socials.
7. L'alumne/a desenvoluparà la capacitat de planificar, dissenyar i avaluar programes d'intervenció psicosocial amb persones en situació de dependència en l'àrea del suport social i competència social.
8. L'alumne/a desenvoluparà la capacitat de seleccionar i construir indicadors i utilitzar tècniques de mesurament per a avaluar els programes i les intervencions en l'àmbit psicosocial.
9. L'alumne/a desenvoluparà la capacitat de seleccionar i aplicar els instruments més adequats d'avaluació psicosocial en l'àmbit de la dependència.
10. L'alumne/a desenvoluparà la capacitat de seleccionar i aplicar els instruments més adequats d'avaluació psicològica en l'àmbit de la dependència.
11. L'alumne/a desenvoluparà la capacitat per a realitzar recerques bibliogràfiques que li permeten aprofundir en l'estudi de la dependència.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Anàlisi de la realitat social

-Estat de salut, autonomia i dependència a Espanya.
-Estructura social de la dependència i discapacitat a Espanya. Sociodemografia de la dependència.
-Condicions de vida, estils de vida i maneres d'afrontar la dependència.
-Discapacitat i dependència.
-Envelliment i dependència.

2. L'atenció a la dependència. Estudis, anàlisis i recursos socials

-Els costos de la dependència. Estudis i anàlisis de la dependència a nivell internacional i a Espanya. Polítiques i recursos socials d'atenció a la dependència.
-Bioètica i bases legals de la dependència.

3. Psicologia i dependència

-Principals teories de l'aprenentatge i l'ensenyament i totes les dimensions de la psicologia de la instrucció.
-Enfocaments interaccionales i relacionals en la comunicació humana, i habilitats socials com a eina professional i la seua aplicació en la intervenció psicosocial, especialment en la relació d'ajuda amb persones depenents i cuidadors.
-Desenvolupament del cicle vital amb especial atenció a les transicions evolutives.
-Programes d'entrenament cognitiu.
-Programes d'intervenció comunitària i individualitzada encaminats a l'optimització evolutiva i a la millora de les estratègies d'afrontament.
-Psicopatologia associada a la dependència.
-Tècniques de treball en equip, motivació, cooperación, conflicto, burnout, negociació, lideratge i rols.

4. Intervencions en la dependència

- Vulnerabilitat social, exclusió social, inadaptació social.
- Conceptualització de la intervenció psicosocial.
- Intervenció en suport social: avaluació de xarxes socials, anàlisis de recursos i disseny d'actuacions.
-Processos d'ajuda i autoajuda, suport social i empowerment en situacions de dependència.
- Les cures en la dependència. Àrees i estratègies d'intervenció amb cuidadors professionals i no professionals.

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes de teoria	52,00	100
Treball en grup	16,00	100
Tutories reglades	15,00	100
Pràctiques en aula	11,00	100
Seminaris	5,00	100
Pràctiques externes		100
Assistència a esdeveniments i activitats externes	10,00	0
Elaboració de treballs en grup	25,00	0
Estudi i treball autònom	30,00	0
Lectures de material complementari	125,00	0

TOTAL	**289,00**

METODOLOGIA DOCENT

1. Classes teòriques

a) exposicions magistrals

b) tutories

c) seminaris

d) Treball d'alumne a casa (resum de textos, elaboració de treballs, mapes conceptuals, reflexions crítiques dels documents lliurats, preparació d'exàmens)

2. Classes pràctiques:

a) seminaris

b) tutories

c) treball individual i grupal en l'aula/fora d'ella (debats grupales, visionats de documentals, lectura reflexiva de textos i documents, anàlisis de casos, disseny de projectes)

AVALUACIÓ

L'avaluació i qualificació de l'assignatura quedarà sotmesa al que es disposa en el **Reglament d'Avaluació i Qualificació de la Universitat de València (ACGUV 108/2017)**.

L'avaluació de l'aprenentatge comprendrà el seguiment de l'assistència del/de l'estudiant a les sessions de caràcter obligatori, així com a la verificació dels coneixements teòrics i pràctics adquirits i la realització de les tasques encomanades.

L'estudiant té dret a dues convocatòries (Art. 5).

Procediment i criteris d'avaluació (Art. 6): La qualificació de l'assignatura és funció de l'avaluació dels treballs proposats pel professorat, anàlisi de casos, anàlisi crítica de textos i documents, exàmens amb preguntes curtes.

L'ASSISTÈNCIA A CLASSE (80% MÍNIM) ÉS NECESSÀRIA PER A APROVAR.

Qualificació de No Presentat (Art. 6): En primera convocatòria, si l'estudiant no ha presentat alguna de les proves, la qualificació serà No Presentat (NP).

Quan en segona convocatòria l'estudiant no s'haja presentat a CAP prova, la qualificació serà No Presentat (NP).

En ambdues convocatòries, si hi ha alguna qualificació que no aconsegueix els requisits mínims, es farà constar Suspens i la nota numèrica en base 10 de la qualificació d'aquest apartat 1.

Desenvolupament de les proves d'avaluació (Art. 11): El professorat podrà requerir a l'inici de les proves que es realitzen en l'aula la identificació dels estudiants mitjançant document oficial amb fotografia. La no acreditació de la identitat podrà ser motiu d'exclusió de la prova. El professorat permetrà l'accés a l'aula durant els primers 15 minuts des de l'hora oficial d'inici de l'examen, excepte si durant aquest temps algun dels estudiants haguera abandonat l'aula. En cas que l'estudiant abandone l'aula després d'haver-se repartit la prova se li sol·licitarà que s'identifique en el mateix i li'l considerarà presentat en aqueixa convocatòria.

Realització fraudulenta de proves d'avaluació (Art. 13): L'estudiant està obligat a complir durant les proves les normes i els procediments que garantisquen l'autenticitat de l'exercici i la privadesa del mateix. Les conductes o actes que contravinguen aquestes normes podran implicar el lliurament de la prova en el moment en què aquestes es detecten i la seua expulsió de l'aula (Art. 13).

L'estudiant ha d'abstenir-se de la utilització o cooperació en procediments fraudulents en les proves d'avaluació i en els treballs que faça (Art. 2).

En qualsevol cas, quan hi haja indicis d'una actuació fraudulenta en una prova o en una part d'aquesta es podrà procedir a qualificar amb un zero la prova d'avaluació (Art. 13).

La còpia o plagi en qualsevol treball d'avaluació d'un estudiant es podrà puntuar amb la qualificació numèrica de zero, amb independència d'iniciar els procediments disciplinaris oportuns.

Sistema i criteris de qualificació (Art. 16): Els resultats corresponents a les diferents activitats d'avaluació així com el resultat final obtingut per l'estudiant en l'assignatura, es qualificarà en una escala numèrica de 0 a 10, amb expressió d'un decimal: $0 \leq$ Suspens < 5; $5 \leq$ Aprovat < 7; $7 \leq$ Notable < 9; $9 \leq$ Excel·lent ≤ 10. El sistema de qualificacions s'expressa mitjançant qualificació numèrica d'acord amb l'establit en la normativa (RD 1125/2003 de 5 setembre) pel qual s'estableix el sistema europeu de crèdits i el sistema de qualificacions en les titulacions universitàries de caràcter oficial i validesa en tot el territori nacional.

Esment de Matrícula d'Honor (Art. 17): L'esment de matrícula d'honor (Art. 17) pot ser atorgada a l'estudiant que haja obtingut una qualificació igual o superior a 9.0 per estricte ordre de nota en l'acta de qualificació. El nombre de matrícules no pot excedir el 5% dels estudiants matriculats en l'assignatura l'any acadèmic. Aquestes condicions s'aplicaran en cadascun dels grups de l'assignatura.

En cas d'empat en la qualificació total de l'assignatura, s'atorgarà la matrícula d'honor al/l'estudiant amb major qualificació en l'apartat de major pes. En cas que els apartats tinguen el mateix pes en la nota final, el coordinador de l'assignatura pot realitzar una prova addicional per a l'obtenció d'Esment de Matrícula d'Honor.

Publicació i revisió de qualificacions (Art. 18): El professorat informarà al llarg del curs dels resultats de les proves que contribuïsquen a la qualificació final. El professorat farà pública la proposta de qualificació global de l'assignatura. Juntament amb aquesta qualificació s'ha d'indicar, almenys amb 24 hores d'antelació, el lloc, data i hora en què se celebrarà la revisió de la mateixa. Totes les qualificacions corresponents a les diferents proves que contribuïsquen a la qualificació global es publicaran en l'espai virtual de l'assignatura.

Després de realitzar la revisió davant del professor l'estudiant podrà sol·licitar l'inici d'un procés d'impugnació de la seua qualificació d'acord amb la normativa (Art. 21). La consulta i impugnació de la qualificació obtinguda quedarà sotmesa al que es disposa en el Reglament d'avaluació i qualificació de la Universitat de València per a títols de grau i màster (ACGUV de 30 de maig de 2017).

Esta Guia Acadèmica (Art. 4) s'ajusta a la Memòria de Verificació del Títol i ha sigut aprovada per la Comissió de Coordinació Acadèmica de Màster (CCA).

REFERÈNCIES

Bàsiques

- webs de interés:
  INE
  PORTAL MAYORES
  IMSERSO
  FEAPS

  Referencias bibkiograficas:
  IMSERSO (1995). Cuidados en la vejez. El apoyo informal. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
  Katz, S. et al. (1963). Studies of illness in the aged. The Index of ADL, a standardized measure of biological and psychological function. JAMA, 185, 914-919.
  Lazarus, R.S. (1980). The stress and coping paradigm. En L. Bond y J. Rosen (eds.), Competence and coping during adulthood. Hannover: University Press of New England.

Moscovici, S. (1979). Psychologie des minorités actives. Paris: PUF.
Pinazo, S. (2005), Las abuelas y los abuelos en la familia. El caso de los abuelos/as itinerantes. Revista Multidisciplinar de Gerontología, vol. 15, 3, 178-187.
Navarro, V. (2005). La situación social en España. Madrid: Biblioteca Nueva.
Subirats, J (2004). Pobreza y Exclusión social en España. Barcelona: Fundación Obra Social La Caixa.
Touraine, A. (2005). Un nouveau paradigme. Paris: Fayard.
Triado, C. y Villar, F. (2007). Psicología de la vejez. Madrid: Alianza Editorial.

Complementàries

- Pinazo, S. (2011), (dir.), PSICOLOGIA; AUTONOMIA Y DEPENDENCIA. Valencia: Publicacions de la Universitat de València.
Bueno Abad, J.R. y Mestre Lujan F. (2003). Prensa y Enfermedad Mental, más que noticias. Valencia: Publicaciones de la Universidad de Valencia.
Bueno Abad, J.R. (2005). El proceso de ayuda en la intervención psicosocial. Madrid: Popular.
Bueno Abad, J.R. y Pinazo Hernandis, S. (2004). Reflexiones acerca del final de la vida. Revista Multidisciplinar de Gerontologia, vol. 14, 1, 22-26.
Bueno Abad, J.R. (2006). Exclusión social y personas mayores. Murcia: Ediciones de la Fundación Caja Murcia y la Universidad Internacional del Mar.
Bueno Abad, J.R. (2007). Exclusión e Intervención Social. Valencia: Edita Programa Erasmus. Universitat de Valencia.
Bueno Abad, J.R. (2005), La intervención psicosocial ante los escenarios de exclusión social. En Jose F. Tezanos, Tendencias en exclusión social y políticas de solidaridad. Madrid: Sistema.
Crespo, M y López J. (2007). El estrés en cuidadores de mayores dependientes. Madrid: Pirámide.
Cruz Roja (2006). Informe sobre la vulnerabilidad social. Madrid: Cruz Roja.
Echeburúa, E., Corral, P., Fernández-Montalvo, J. (2000). Escala de inadaptación. Propiedades psicométricas en contextos clínicos. Análisis y modificación de conducta, 26, 327-340.
Enmuyer, B. (2002). Les malentendus de la dépendance. De l´incapacité au lien social. Paris: Dunod.
.